

Archívny výskum stavebno-historického vývoja Rímskokatolíckeho kostola Obetovania Pána v Plavnici¹

Anton Liška

<https://doi.org/10.54937/nhe.2022.11.1.8-24>

Archival research on the construction-historical development of the Roman Catholic Church of the Presentation of the Lord in Plavnica

Abstract: *The Church of the Presentation of the Lord in Plavnica represents a very interesting sacral building in terms of structural and historical development. It has undergone several structural modifications, including changes to the church furnishings since its foundation in the early 14th century until the present day. In the exterior and interior of the building, with the exception of the Romanesque style, the influences of the Victorian styles – Gothic, Baroque and Classical – can be seen. Despite the undeniable monumental values and historical significance of this sacral building, which exceeds the regional context, the current and past historiographical writings have paid minimal attention to the construction and historical development of this precious object. This study attempts to fill the gap in the research of the subject, which with the help of primary and secondary sources from period and contemporary literature, maps and other visual documents, presents the construction-historical development of the Roman Catholic Church of the Presentation of the Lord in Plavnica from its construction to the present day.*

Keywords: *Church of the Presentation of the Lord. National cultural monument. Plavnica. Sacral building. Building-historical development.*

Situovanie kostola v rámci urbanistickej štruktúry obce

Rímskokatolícky kostol Obetovania Pána v Plavnici, s tradičnou orientáciou v smere východ – západ, so svätyňou situovanou na východe a hlavným vstupom a predstavanou vežou na západe, je situovaný v centrálnej časti obce. Objekt sa nachádza na samostatnej parcele č. KN-C 1/2 k. ú. Plavnica a je ohradený múrom ohradným. Do areálu kostola sa

¹ Štúdia vznikla ako podklad pre Architektonicko-historický výskum národnej kultúrnej pamiatky Kostol (r. kat. Premenia Pána) v Plavnici, zapísanej v Ústrednom zozname pamiatkového fondu, v registri nehnuteľných kultúrnych pamiatok, pod číslom 10102/1. Pamiatkový výskum realizovali Mgr. Michaela Haviarová, PhD. a Mgr. art. Tomáš Haviar – pozn. autora.

vstupuje prostredníctvom vstupnej brány, situovanej uprostred západnej časti hradného múru.

Stavebno-historický vývoj kostola v stredoveku (do zač. 16. stor.)

Exaktne datovať začiatok a koniec výstavby rímskokatolíckeho kostola Obetovania Pána v Plavnici nie je možné, nakoľko sa nám o tom nedochovala žiada písomná správa. Na základe architektonických znakov a detailov a dochovaných písomných prameňov o tunajšej obci, farnosti a kostole, kladú historici, architekti a pamiatkari výstavbu predmetného sakrálneho objektu do prvej tretiny 14. stor. Podľa Blanky Kovačovičovej² bol miestny kostol vybudovaný okolo roku 1300. Kanonické vizitácie farnosti Plavnica z rokov 1775³ a 1813,⁴ historické schematizmy Košického biskupstva z rokov 1915,⁵ 1938⁶ a 1943,⁷ Súpis pamiatok na Slovensku II.,⁸ Anna Bargelová,⁹ Miroslav Kropilák a Štefan Pison,¹⁰ Peter Lazor,¹¹ Michal Murcko,¹² Peter Süle st. a Peter Süle ml.,¹³ Sándor Tóth¹⁴ a Ferdinand Uličný¹⁵ datujú jeho výstavbu do obdobia okolo roku 1325. Podľa Miroslava Knapa¹⁶ bola výstavba tohto sakrálneho objektu ukončená najneskôr v 30. rokoch 14. stor. Ján Beňko¹⁷ neuvádza pri zmienke o rímskokatolíckom kostole v Plavnici žiaden dátum, iba informáciu o tom, že ide o pôvodne ranogotický objekt. Z uvedeného vyplýva, že tunajší kostol vznikol niekedy v prvej tretine 14. stor. Blížšie informácie o jeho následnom stavebno-historickom vývoji v stredoveku známe nie sú, nakoľko ich nezachytávajú ani dostupné archívne pramene, ani odborná literatúra. S najväčšou pravdepodobnosťou však objekt v sledovanom období neprešiel žiadnymi zásadnými stavebnými úpravami.

Stavebno-historický vývoj kostola v novoveku (zač. 16. stor. – 1918)

Prvá písomná zmienka o kostole v Plavnici v novoveku pochádza z roku 1600. Ide o záznam, týkajúci sa sčítania tunajších domácností, z ktorého sa o. i. dozvedáme, že v obci

² Archív PÚ SR, f. Z, sign. 1607. *Plavnica, okr. Prešov, Rím. kat. kostol Sedmiboletnej P. Márii*, s. 2.

³ AACass, f. KV, inv. č. 131, vol. 19, fasc. 3, r. 1775. *Canonica Visitatio Parochialis Ecclesiae Plavnicensis [...] Die 17. july 1775*.

⁴ AACass, f. KV, inv. č. 131, vol. 19, fasc. 3, r. 1813. *Responsa ad Puncta Ordinariorum Canonicae Visitationis Ecclesiae Parochiae que Plavnicensis [...] Anno 1813 exhibitu*.

⁵ *Schematismus cleri dioecesis Cassoviensis ad annum Jesu Christi 1915*. Cassoviae, 1915, s. 115.

⁶ *Schematismus venerabilis cleri dioecesis Cassoviensis anno reparatae salutis 1938*. Cassoviae, 1938, s. 123.

⁷ *Schematismus venerabilis cleri administrationum apostolicarum Cassoviensis, Rosnaviensis et Satmariensis in Slovachia anno reparatae salutis 1943*. Prešov, 1943, s. 104.

⁸ GÜNTHEROVÁ, Alžbeta (ed.). *Súpis pamiatok na Slovensku. Zväzok druhý, K – P*. Bratislava: Obzor, 1968, s. 473.

⁹ Archív KPÚ PO, f. EL NP, č. ÚZKP 10102, r. 1990. *Plavnica, kostol rímskokatolícky, P. M. Očist'*, nečíslované.

¹⁰ KROPILÁK, Miroslav – PISON, Štefan (eds.). *Vlastivedný slovník obcí na Slovensku. 2. časť*. Bratislava: Veda, 1977, s. 394.

¹¹ LAZOR, Peter. *Dejiny farnosti Plavnica*. [diplomová práca]. Košice: RKCBF UK v Košiciach, 2003, s. 28.

¹² MURCKO, Michal. *Historický slovník obcí okresu Stará Ľubovňa 2. časť. N – V*. Prešov: Metodické centrum, 1995, s. 30.

¹³ SÜLE, Peter – SÜLE, Peter (eds.). *Encyklopédia miest a obcí Slovenska*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo PS-LINE, 2005, s. 774.

¹⁴ TÓTH, Sándor. *A Kassai Százéves Egyházmegye Történeti Névtára És Emlékkönyve 1904. I. Kötet. Abaúj – És Sáros-megye*. Kassa: Kassa Vitéz A. Ut. Nyomása, 1904, s. 688.

¹⁵ ULICHNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Šariša*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1990, s. 241.

¹⁶ KNAP, Miroslav a kol. *Plavnica. Na rozhraní Spiša a Šariša*. Plavnica: Obecny úrad Plavnica, 2018, s. 210.

¹⁷ BEŇKO, Ján. *Osídlenie severného Slovenska*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1985, s. 208.

Plavnica sa v sledovanom období, okrem 51 obývaných poddanských domov, fary, školy, mlyna a kúrie, nachádzal aj kostol.¹⁸ V priebehu druhej polovice 17. stor., nie je však známe kedy presne, sa kostol dostal po prvýkrát do rúk miestnych evanjelikov. V sledovanom období postihol objekt ničivý požiar, v dôsledku ktorého utrpel kostol značné poškodenia. Stalo sa tak v roku 1662.¹⁹ Ešte v tom istom roku bol však vďaka starostlivosti tunajších evanjelikov opravený a nanovo vyzdobený.²⁰ Súčasťou obnovy bola i inštalácia dvoch nových nebenedikovaných zvonov, uliatych v roku 1661, z ktorých jeden bol zasvätený sv. Urbanovi, vo veži kostola.²¹

V poslednej tretine 17. a na začiatku 18. stor. sa kostol Obetovania Pána v Plavnici ocital striedalo v správe miestnych evanjelikov a katolíkov. V rokoch 1672 – 1675²² (podľa iného zdroja až do roku 1683²³) ho spravovali katolíci, v rokoch 1675 (1683) – 1700 ho mali vo vlastníctve evanjelici, v rokoch 1700 – 1705 patrilo opäťovne katolíkom, v období od roku 1705 do roku 1711 ho znovu okupovali evanjelici a od roku 1711 sa dostal natrvalo do správy miestnych katolíkov.²⁴ Veľkú zásluhu na reštituovaní miestneho kostola v prospech katolíckej cirkvi mal barón Michal Horvath, ktorý váhou svojej osobnosti zabezpečil vrátenie objektu jeho pôvodným majiteľom. Po definitívnom navrátení kostola katolíkom objekt 5. januára 1711 nanovo slávnostne posvätil plavečský rímskokatolícky farár Ján Boderenszky.²⁵ Počas popisovaného obdobia neustálych vlastníckych zmien plavnického kostola pribudli do jeho mobiliára dva veľmi vzácne bohoslužobné predmety. Prvým, datovaným do druhej polovice 17. stor. (pred r. 1685), bol ranobarokový kalich z pozláteného striebra s menami jeho donátorov, vytepanými v medailónoch na jeho koši a tepaným dekórom v podobe anjelských hlavičiek. Kalich pre potreby tunajšieho kostola darovali Judita Karoli a Štefan Palocsai.²⁶ Druhým, datovaným do roku 1693, bolo ranobarokové cibórium z pozláteného striebra,²⁷ ktoré dal na náklady domácich i cudzích veriacich pre potreby tunajšieho kostola vyhotoviť istý Fischer. V prvej polovici 18. stor., v čase, keď už bol kostol natrvalo vo vlastníctve miestnych katolíkov (po r. 1711), prešiel interiér objektu, vrátane jeho okenných otvorov, stavebnými

¹⁸ ULICHÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Šariša*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1990, s. 242.

¹⁹ *Schematismus cleri dioecesis Cassoviensis ad annum Jesu Christi 1915*. Cassoviae, 1915, s. 115.

²⁰ KNAP, Miroslav a kol. *Plavnica. Na rozhraní Spiša a Šariša*. Plavnica: Obecný úrad Plavnica, 2018, s. 210.

²¹ ZUBKO, Peter – ŽEŇUCH, Peter. *Barkóczyho vizitácie Šarišského archidiakonátu (1749). Rímskokatolíci, gréckokatolíci a evanjelici podľa latinskej vizitácie*. Bratislava: Veda, 2017, s. 61.

²² *Schematismus venerabilis cleri dioeceseos Cassoviensis anno reparate salutis 1938*. Cassoviae, 1938, s. 123.

²³ ZUBKO, Peter – ŽEŇUCH, Peter. *Barkóczyho vizitácie Šarišského archidiakonátu (1749). Rímskokatolíci, gréckokatolíci a evanjelici podľa latinskej vizitácie*. Bratislava: Veda, 2017, s. 61.

²⁴ *Schematismus venerabilis cleri administrationum apostolicarum Cassoviensis, Rosnaviensis et Satmariensis in Slovachia anno reparate salutis 1943*. Prešov, 1943, s. 104.

²⁵ ZUBKO, Peter – ŽEŇUCH, Peter. *Barkóczyho vizitácie Šarišského archidiakonátu (1749). Rímskokatolíci, gréckokatolíci a evanjelici podľa latinskej vizitácie*. Bratislava: Veda, 2017, s. 61.

²⁶ Kalich je 22,5 cm vysoký, základňu má širokú 13 cm a kupolu 8 cm. V kruhopisoch medailónov sú situované dva jednoradkové majuskulné latinské nápisy nasledujúceho znenia:

JVDITHA KAROLI DE NAGI KAROLO
STEPHANUS PALOCSAI DE PALOCSA

²⁷ Cibórium je 30 cm vysoké, základňu má širokú 12,5 cm a kupolu 10 cm. Pozostáva z ranobarokovej nohy z roku 1693 a historizujúcej kupy s vrchnákom z prvej polovice 20. stor. Na líci jeho základe a líci lemu sú situované dva jednoradkové majuskulné latinské nápisy nasledujúceho znenia:

HIC CALIX SVMPIB. BENEFACITOR TAM OMESTICOP. QVAM EXTRANEORUM PARAT
EXIST. P. I. C. FISCHER ET AEDIT H. V. ET. H. L. A 1693 DIE. 14 MAR

úpravami, vďaka ktorým nadobudol barokový výraz.²⁸ V sledovanom období bol kostolný mobiliár doplnený o neskorobarokovú kamennú krstiteľnicu, neskorobarokový drevený nástenný kríž s korpusom Krista a neskorobarokový hlavný oltár so sochami sv. Petra a sv. Pavla, pravým a ľavým anjelom svetlonosom, pravým a ľavým orodujúcim anjelom a anjelmi nesúcimi kartuš.²⁹ V roku 1716 okrem toho pribudol do sanktustníka nad svätyňou malý barokový zvon, zasvätený sv. Michalovi.³⁰

Na konci 40. rokov 18. storočia, v čase konania kanonickej vizitácie tunajšej farnosti, realizovanej v roku 1749 jágerským biskupom Františkom Barkóczyom (1744 – 1761), sa kostol Obetovania Pána nachádzal v primeranom stave. Nebolo známe kto a kedy ho nechal postaviť, avšak vedelo sa, že je starobyľý a bol vybudovaný z kameňa. Patronátne prá-

vo nad kostolom prináležalo v roku 1749 grófke Rozálii Pethő. V kostole sa nachádzali tri oltáre, z toho jeden veľký a tri malé. Veľký oltár bol zasvätený Svätému krížu, malé Utrpeniu Pána a Panne Márii Nanebovzatej. Tabule z veľkého a malých oltárov sa nachádzali osobitne, pričom ku veľkému oltáru ich prislúchalo osem, ku malým jedenásť. Súčasťou kostolného mobilára bolo aj drevené tabernákulum, slúžiace na uchovávanie konsekrovanej Eucharistie a používané pri bohoslužbách a drevená kazateľnica s baldachýnom.

Ranobarokový kalich z druhej polovice 17. stor.

Zdroj: Archív KPU Prešov, rok 2012. Autor fotografie: P. Vološčuk

V čase konania vizitácie sa v kostole nenachádzali žiadne relikvie svätých, avšak objekt disponoval všetkými potrebnými liturgickými knihami (tri Misály, z toho jeden nový, jeden starobyľý a jeden v listovom vydaní, jedna kniha evanjelií v slovenskom jazyku, dva Rituály, z toho jeden nový a jeden starobyľý), bohoslužobnými predmetmi (jeden strieborný pozlátený kalich, dve strieborné pozlátené patény, jeden drevený pacifikál, jedna strieborná pozlátená monštrancia, dve pyxidy, z toho jedna kovová pozlátená a jedna cínová, tri malé oltárne zvončeky, päť ampuliek na vodu a víno, z toho tri sklenené, dva cínové s cínovou paténou, jedna medená nádoba na svätenú vodu a jedna kadidelnička s kovovou loďkou a medenou lyžičkou), kňazskými rúchami (päť ornátov a tri alby), ako aj ďalším potrebným vybavením (šesť humerálov, osem korporálov, štyri procesiové zástavy, z toho dve nové, jedenásť purifikatórií, osem obrusov pre veľký a jedenásť pre malé oltáre, štrnásť svietnikov, jedna veľká kovová lampa bielej farby, situované pred hlavným oltárom, plniaca funkciu večného svetla, päť nových burz a pal, z toho dva biele a po jed-

²⁸ KROPILÁK, Miroslav – PISOŇ, Štefan (eds.). *Vlastivedný slovník obcí na Slovensku. 2. časť*. Bratislava: Veda, 1977, s. 394.

²⁹ Archív PÚ SR, f. Z, sign. 1607. *Plavnica, okr. Prešov, Rím. kat. kostol Sedmiboletnej P. Márie*, s. 2.

³⁰ ZUBKO, Peter – ŽENUCH, Peter. *Barkóczyho vizitácie Šarišského archidiakonátu (1749). Rímskokatolíci, gréckokatolíci a evanjelici podľa latinskej vizitácie*. Bratislava: Veda, 2017, s. 61.

nom v zelenej, červenej a čiernej farbe, dva starobylé burzy, z toho jedna zlatá a jedna fialová, štyri starobylé paly, tri nové kalichové véla, z toho jedno červené, jedno čierne a jedno zelené, štyri starobylé kalichové véla, z toho dva biele, jedno červené a jedno fialové, dva pásy, štyri šaty pre miništrantov, z toho dva nové a dva starobylé atď.). Na kostolnej veži sa nachádzali pokazené hodiny. Vo veži viseli dva zvony, ktoré boli uliate v roku 1661. Oba zvony boli nebenedikované. Jeden malý zvon, uliaty v roku 1716 a zasvätený sv. Michalovi, visel vo vežičke umiestnenej nad svätyňou. Tento zvon bol benedikovaný. Súčasťou kostolného areálu bol v roku 1749 aj prikostolný cintorín.³¹

V polovici 70. rokov 18. storočia, dňa 23. júna 1775, t. j. v čase, keď plavnickú farnosť vizitoval jágerský biskup Karol Esterházy (1761 – 1799), sa tunajší farský kostol nachádzal v dosť nepriaznivom stave. Podľa získaných údajov ho miestni veriaci postavili okolo roku 1325, pričom pri jeho výstavbe, ako hlavný stavebný materiál, použili kameň. Kostol tvorila veža, loď s emporou, svätyňa a sakristia, pričom svätyňa a sakristia boli zaklenuté klenbami. Patronátne právo nad kostolom prináležalo v roku 1775 barónovi Horvath de Palocsai. V kostole sa nachádzali tri oltáre. Súčasťou kostolného mobilára bol aj organ s ôsmymi registrami, umiestnený na empore, dva kríže, z nich jeden veľký a jeden menší, používaný pri procesiách, tri prenosné obrazy, z toho dva zobrazujúce Pannu Máriu a jeden sv. Teklu, jedna krstiteľnica, a tiež jedno nové drevené tabernákulum, zakúpené pre potreby miestneho kostola v roku 1774. Tabernákulum malo pozlátené dvierka, v jeho hornej časti ho zdobilo sedem pečatí (sigillis) a dvaja anjeli so sviečkami, v spodnej časti dvaja adorujúci anjeli. V čase konania vizitácie sa v kostole nenachádzali žiadne relikvie svätých, avšak objekt disponoval všetkými potrebnými liturgickými knihami (tri Misály a jeden Rituál), bohoslužobnými predmetmi (dva strieborné kalichy s paténami, jedno strieborné cibórium, jeden strieborný pacifikál, dve pyxidy, šesť ampuliek na vodu a víno, štyri malé oltárne zvončeky, dve kadidelničky a jedna loďka s lyžičkou), kňazskými rúchami (ornáty, alby atď.), ako aj ďalším potrebným vybavením (humerály, korporály, procesiové zástavy, purifikatóriá, obrusy na oltáre, svietniky, burzy, paly, kalichové véla, večné svetlo atď.).

Ranobarokové cibórium z roku 1693.
Zdroj: Archív KPU Prešov, rok 2012. Autor fotografie: P. Vološčuk

³¹ AACass, f. KV, inv. č. 131, vol. 19, fasc. 3, r. 1749. *Descriptio status Ecclesiae ac Parochiae Plavniczensis [...] Anno Dni. 1749 Die 26. July*, s. 3 – 5; AACass, f. KV, inv. č. 81, vol. 7, fasc. 14, r. 1749. *Minuta Ordinaronum Canonicae Visitationis, A. 1749 in Cottu. Sárossiensi peracta*, s. 2.

V kostolnej veži, ktorej strecha bola krytá krytinou červenej farby, viseli dva zvony, z ktorých jeden bol zasvätený sv. Urbanovi. Ďalší zvon sa nachádzal vo vežičke situovanej nad svätyňou. Súčasťou kostolného areálu bol v roku 1775 aj prikostolný cintorín, ktorý sa nachádzal v bezprostrednom styku so samotnou sakrálnou stavbou.³²

Koncom 70. rokov 18. stor. sa súčasťou kostolného mobiliára stal neskorobaro-kový hladký kalich z pozláteného striebra s chronogramom 1779.³³

Na začiatku 19. stor., v čase konania kanonickej vizitácie tunajšej farnosti, realizovanej dňa 20. júla 1813 prvým košickým sídelným biskupom Ondrejom Szabóm (1804 – 1819), sa kostol Obetovania Pána nachádzal v zanedbanom stave a práve na ňom prebiehala obnova. Podľa získaných údajov ho miestni veriaci postavili okolo roku 1325, pričom pri jeho výstavbe ako hlavný stavebný materiál použili kameň. Kostol tvorila veža, loď s emporou, svätyňa a sakristia, pričom svätyňa a sakristia boli zaklenuté klenbami. Patronátne právo nad kostolom prináležalo v roku 1813 barónovi Andrejovi Horvath de Palocsai. V kostole sa nachádzali tri oltáre. Vo veľkom a v malom oltári boli umiestnené relikvie sv. Urbana a sv. Heliodora (?). Tretí oltár bol bez relikvií. Súčasťou kostolného mobiliára bol aj organ s ôsmymi registrami, umiestnený na empore a nachádzajúci sa v zlom stave, tri kríže, štyri prenosné obrazy zobrazujúce Pannu Máriu, jedna krstiteľnica, jedna kazateľnica s baldachýnom a jedno drevené tabernákulum. Kostol disponoval aj všetkými potrebnými liturgickými knihami (tri rímske Misály a jeden rímsky Rituál), bohoslužobnými predmetmi (štyri kalichy, z toho dva strieborné s dvoma paténami a dva medené s dvoma paténami, jedno strieborné pozlátené cibórium, jeden strieborný pacifikál, dve strieborné monštrancie, jedna bronzová pyxida, šesť malých oltárnych zvončekov, jeden malý zvonček v sakristii, dve cínové ampulky na vodu a víno, jedna medená nádoba na svätenú vodu a jedna kadidelníčka s loďkou), kňazskými rúchami (dva pluviály a štyri ornáty), ako aj ďalším potrebným vybavením (jeden biskupský, resp. kňazský stolec v zanedbanom stave, štyri humerály, osem korporálov, štyri pásy, šesť procesiových zástav, desať purifikatórií, dvadsaťštyri lavíc pre veriacich, dvanásť oltárnych obrusov, desať svietnikov, päť lúčok, z toho tri v zanedbanom stave a jedna slúžiaca ako večné svetlo, situovaná pred hlavný oltár, jedna skriňa, slúžiaca na uchovávanie bohoslužobného oblečenia, jedna debnička atď.). Na kostolnej veži sa v roku 1813 nachádzali vežové hodiny, ktoré boli v zlom stave a vyžadovali si opravu. Vo veži, ktorá mala novú strechu, viseli dva zvony, z toho jeden veľký a jeden stredný. Jeden malý zvon visel aj vo vežičke umiestnenej nad svätyňou. Súčasťou kostolného areálu bol v roku 1813 aj jeden kríž.³⁴

Krátko po realizácii vyššie citovanej kanonickej vizitácie, presnejšie v roku 1817, zasiahol obec Plavnica ničivý požiar, ktorý značne poškodil i tunajší farský kostol.³⁵ V jeho dôsledku zhoreli všetky kostolné strechy, roztavili sa vežové hodiny a tri zvony, prepadli

³² AACass, f. KV, inv. č. 131, vol. 19, fasc. 3, r. 1775. *Canonica Visitationis Parochialis Ecclesiae Plavnicensis [...] Die 17. July 1775*, nečíslované.

³³ Kalich je vysoký 22 cm, základňu má širokú 13,5 cm a kupolu 8,5 cm. Na rube lemu jeho nohy je situovaný jedno-riadkový majuskulný latinský nápis s chronogramom, datujúci jeho vznik a poskytujúci informácie o jeho donátoroch:

MVNVS Ist hoC DEO OFFERTVNT ANTONIVS JIs = LER. AC IOANNES HORVATH

³⁴ AACass, f. KV, inv. č. 131, vol. 19, fasc. 3, r. 1813. *Responsa ad Puncta Ordinariorum Canonicae Visitationis Ecclesiae Parochiae que Plavnicensis [...] Anno 1813 exhibitu*, nečíslované.

³⁵ *Schematismus cleri dioecesis Cassoviensis ad annum Jesu Christi 1915*. Cassoviae, 1915, s. 115.

sa klenby a staticky sa narušili murivá veže a svätyne. V tom istom roku začali miestni veriaci s opravou kostola, ktorá zahŕňala vybudovanie nových krovov nad vežou, loďou a svätyňou a ich následné prekrytie krytinou z dreveného štiepaného šindľa, vybudovanie nových stropov v podveží, lodí a svätyni kostola, statické zabezpečenie veže pomocou oporných pilierov a železných tiahel, statické zabezpečenie svätyne pomocou železných tiahel a obnova poškodených omietok v interiéri a exteriéri kostola. Po ukončení všetkých nevyhnutných stavebných zásahov bol interiér a fasády objektu opatrené novým hygienickým a fasádnym náterom. V roku 1820 pribudol do interiéru kostola nový organ so šiestimi registrami a závesný obraz s podobizňou sv. Floriána. O dva roky neskôr nechal miestny sedliak Ján Fedorko obnoviť poškodený kamenný kríž, nachádzajúci sa v areáli kostola.³⁶ V roku 1825 pribudol medzi liturgické rúcha nový pluviál,³⁷ ktorý pre potreby tunajšieho chrámu nechal zo svojho vojenského plášťa vyrobiť barón Andrej Horvath de Palocsai.³⁸ Koncom toho istého roku, dňa 1. novembra, sa konala v tunajšom kostole slávnostná svätá omša, celebrowaná sabinovským dekanom a farárom z Pečovskej Novej Vsi Imrichom (Emericus) Haliczky, počas ktorej bol posvätený nový zvon, zasvätený sv. Floriánovi a sv. Donátovi.³⁹ Zvon ulial prešovský zvonolejár František Lecherer.⁴⁰ Zakúpený bol vďaka finančnej podpore svetského patróna kostola a milodarom miestnych veriacich. Časť hmoty (zvonoviny) na jeho uliatie pochádzala zo starého zvonu (101 kg), časť bola nová (269 kg). Nový zvon vážil 369 kg a bol naladený do tónu F1. Jeho uliate stálo farnosť 255 zlatých (florénov) a 48 grajciarov. Po ukončení slávnosti bol zvon inštalovaný vo veži tunajšieho chrámu.⁴¹ V roku 1837 vyzdobil maľbami interiér kostola maliar Tomáš Nanké, narodený v Prusku. Uvedené práce financoval svetský patrón kostola Andrej Horvath de Palocsai. Podľa záznamu vo farskej kronike ich umelecká úroveň nebola príliš vysoká, práve naopak, boli veľmi jednoduché (*simplicissimam*) a autor

³⁶ KNAP, Miroslav a kol. *Plavnica. Na rozhraní Spiša a Šariša*. Plavnica: Obecný úrad Plavnica, 2018, s. 211.

³⁷ Pluviál pôvodne vážil 4 kg a používal sa pri večerách. V roku 1902 bol kvôli svojmu značnému opotrebeniu zreštaurovaný. Vyhotovený bol v tmavofialovej farbe s bordovou podšivkou. Vonkajšie okraje pluviálu, jeho široký golier našitý okolo krku a konce jeho prednej časti zdobia plastické výšivky s florálnymi ornamentmi, vyšité pomocou strieborných nití. V prednej hornej časti pluviálu je umiestnená zapínacia brošňa s retiazkou, vyhovené zo zlatého kovu. Brošňa je zdobená plastickou výzdobou, ktorú tvoria holubice a jednoriadkový majuskulný latinský nápis IHS. V súčasnosti sa tento liturgický odev nachádza v zbierkovom fonde Ľubovnianskeho múzea – hradu Stará Ľubovňa. KNAP, Miroslav a kol. *Plavnica. Na rozhraní Spiša a Šariša*. Plavnica: Obecný úrad Plavnica, 2018, s. 212; BARDOLY, István – PLANK, Ibolya (eds.). *A „szentek fuvarosa“ : Divald Kornél felső-magyarországi topográfiaja és fényképei 1900 – 1919*. Budapest: Országos Műemlék-védelmi Hivatal, 1999, s. 282.

³⁸ LAZOR, Peter. *Dejiny farnosti Plavnica*. [diplomová práca]. Košice: RKCBF UK v Košiciach, 2003, s. 33.

³⁹ KNAP, Miroslav a kol. *Plavnica. Na rozhraní Spiša a Šariša*. Plavnica: Obecný úrad Plavnica, 2018, s. 211.

⁴⁰ Ide o menší zvon so šesťramennou korunou bez zdobenja, v súčasnosti zavesený na oceľovej hlave, s dolným priemerom 70 cm. Na hornom zvonom okraji začína ornamentálna výzdoba s pravidelne sa opakujúcimi zvislými brvnami a kruhmi. Pod týmto ornamentom sa vlnie nápisová páska s jednoriadkovým majuskulným latinským nápisom, udávajúcim meno jeho zhotoviteľa:

REFVSA III HONOREM DEI PER FRAITZ LECHERER

Z nápisovej pásky visí ornament s akantovým vzorom. Plášť zvona je zdobený reliéfmi postáv sv. Floriána a sv. Donáta. Na prechode sa nachádza jednoriadkový majuskulný latinský nápis s chronogramom:

IGIE SOLVTA FVI SITA FVSA EPERIESIII VOX MIHI VOX VITAE VOVO AD SACRA VEIITE

Pod citovaným nápisom sú situované dve plastické linky. KALETOVÁ, Mária. *Epigraficko-heraldické pamiatky vo vybraných rímskokatolíckych farnostiach v okrese Stará Ľubovňa*. [bakalárska práca]. Prešov: IHI FF PU v Prešove, 2015, s. 62.

⁴¹ *Historia domus parochiae Plavnicaensis*, s. 58.

za nich zinkasoval takú mzdu, akú prácu odvedol (*qualis merces, talis labor*).⁴² Ďalšou, bližšie nešpecifikovanou obnovou, prešiel kostol v Plavnici aj v roku 1838.⁴³

Na začiatku druhej polovice 19. stor., presnejšie v roku 1855, bol komplexne obnovený interiér kostola. Počas rekonštrukčných prác bol v celom interiéri zrealizovaný nový hygienický náter v bielej farebnosti, obnovili sa nástenné a stropné maľby (touto úlohou bol poverený pruský maliar Tomáš Nanké, sedemdesiatnik, muž silnej postavy a bielej pleti), reštaurovaním a zlátením prešiel hlavný oltár (vrátane otlárneho obrazu) a kazateľnica, a do kostolného mobiliáru pribudol nový baldachýn s kreslom a viacero závesných obrazov. Okrem toho bol v areáli príkostolného cintorína postavený nový kríž.⁴⁴ Uvedené práce a nákupy boli zrealizované z peňazí, ktoré pre tento účel počas zbierky, vyhlásenej dňa 17. januára 1845, vyzbierala manželka baróna Františka Misske barónka Anna Horvath de Palocsai.⁴⁵ Medzi najštedrejších darcov patrili manželka baróna Michala Palocsai a grófká Klára Panzsinská, Ján Stupak so svojimi dvoma synmi, kurátor tunajšieho kostola Pavol Stupak, doktor Ján Šmidžura, Ján Fedorko, Ján Plavnitský so synom Jurajom, Pavol Niemecz z Hromoša, Ján Niemecz, Ján Szuhanovszky, Ján Lipinszky, Ján Juricsko, Pavol Maticskov, Pavol Pjura, Jozef Hmeliar a mnoho ďalších Bohu známych osôb.⁴⁶

Kostol Obetovania Pána na výreze z historickej katastrálnej mapy obce Plavnica z roku 1871.

Zdroj: Ústredný archív geodézie a kartografie Bratislava, sign. Ša 241, rok 1871.

⁴² *Historia domus parochiae Plavnicaensis*, s. 60.

⁴³ *Schematismus venerabilis cleri dioeceseos Cassoviensis anno reparatae salutis 1938*. Cassoviae, 1938, s. 123.

⁴⁴ *Historia domus parochiae Plavnicaensis*, s. 63 – 64.

⁴⁵ KNAP, Miroslav a kol. *Plavnica. Na rozhraní Spiša a Šariša*. Plavnica: Obecný úrad Plavnica, 2018, s. 211.

⁴⁶ *Historia domus parochiae Plavnicaensis*, s. 63 – 64.

Na historickej katastrálnej mape obce Plavnica z roku 1871 je kostol Obetovania Pána situovaný v jej centrálnej časti, SZ od miestnej komunikácie a Šambronského potoka, na samostatnej parcele č. 170. Objekt má pôdorys nepravidelného tvaru. Z pôdorysu, ktorý je identický so súčasným, možno dedukovať, že súčasťou kostola boli v roku 1871 aj oporné piliere veže.⁴⁷

V roku 1872 prešiel kostol Obetovania Pána v Plavnici obnovou interiéru a exteriéru. Jej rozsah však nie je známy.⁴⁸ Posledné stavebné úpravy, zrealizované na tomto sakrálnom objekte v 19. stor., sú datované do roku 1885, kedy sa spomína jeho komplexná obnova.⁴⁹ Jej súčasťou bola oprava interiérových a exteriérových omietok, realizácia hygienického náteru v interiéru a fasádneho náteru v exteriéri kostola (v troch vrstvách), oprava statických porúch veže, výmena strešnej krytiny na streche veže (drevený štiepaný šindel nahradený dreveným štiepaným šindľom) a oplatenie kostolného areálu múrom ohradným. Obnovený kostol dňa 20. septembra 1885 slávnostne posvätil vicedekan sabinovského dekanátu a farár z Pečovskej Novej Vsi Štefan Lessko.⁵⁰

Prvej stavebnej úpravy v 20. stor. sa farský kostol v Plavnici dočkal hneď na jeho začiatku, v roku 1902. Podobne ako na konci 19. stor., aj v tomto prípade išlo o komplexnú obnovu jeho interiéru a exteriéru. Stavebné práce na objekte boli financované z milodarov miestnych veriacich a z peňazí, ktoré na tento účel poslali tunajší rodáci, ktorí sa vystaňovali do Ameriky.⁵¹ Po ukončení obnovy bol kostol vybavený novými bočnými oltármi Najsvätejšieho Srdca Ježišovho a Panny Márie, oltárnou skriňou hlavného oltára, kazateľnicou, zastaveniami krížovej cesty z Tiroška a organom českej firmy Rieger-Kloss z Krnova. Nový mobiliár pre potreby tunajšieho kostola objednal plavnický farár Valentín Rusznyak, ktorý tu pôsobil v rokoch 1901 – 1908. Krátko po vypuknutí prvej svetovej vojny, v roku 1915, boli z tunajšieho kostola pre potreby rakúsko-uhorskej armády zrekvírované kovové píšťaly z miestneho organu.⁵²

Stavebno-historický vývoj kostola v 20. storočí (1918 – 2000)

Bezprostredne po skončení prvej svetovej vojny (1914 – 1918) bola vo farnosti Plavnica vyhlásená zbierka na obnovu kostola Obetovania Pána. Do zbierky, sa okrem miestnych veriacich, opätovne zapojili aj plavnickí rodáci, ktorí sa na prelome 19. a 20. stor. vystaňovali za prácou do Ameriky.⁵³ Za vyzbierané peniaze boli do kostola v roku 1924 zakúpené nové píšťaly pre organ, tri nové zvony a nová oceľová zvonová stolica⁵⁴ a v roku 1928 prebehla obnova jeho interiéru a exteriéru.⁵⁵ Spomenuté zvony pre potreby tunaj-

⁴⁷ ÚAGaK Bratislava, f. PKO, sign. Ša 241, r. 1871. *Plavnicza*, mapový list č. 8.

⁴⁸ *Schematismus venerabilis cleri administrationum apostolicarum Cassoviensis, Rosnaviensis et Satmariensis in Slovachia anno reparationis salutis 1943*. Prešov, 1943, s. 104.

⁴⁹ LAZOR, Peter. *Dejiny farnosti Plavnica*. [diplomová práca]. Košice: RKCBF UK v Košiciach, 2003, s. 29.

⁵⁰ KNAP, Miroslav a kol. *Plavnica. Na rozhraní Spiša a Šariša*. Plavnica: Obecný úrad Plavnica, 2018, s. 211.

⁵¹ *Schematismus cleri dioecesis Cassoviensis ad annum Jesu Christi 1915*. Cassovia, 1915, s. 115.

⁵² KNAP, Miroslav a kol. *Plavnica. Na rozhraní Spiša a Šariša*. Plavnica: Obecný úrad Plavnica, 2018, s. 211.

⁵³ *Historia domus parochiae Plavnicaensis*, s. 75.

⁵⁴ KNAP, Miroslav a kol. *Plavnica. Na rozhraní Spiša a Šariša*. Plavnica: Obecný úrad Plavnica, 2018, s. 211.

⁵⁵ *Schematismus venerabilis cleri administrationum apostolicarum Cassoviensis, Rosnaviensis et Satmariensis in Slovachia anno reparationis salutis 1943*. Prešov, 1943, s. 104.

šieho kostola uliali bratia Buchnerovci z Košíc.⁵⁶ Išlo o jeden malý zvon – tzv. umieračik a dva stredne veľké zvony, z ktorých jeden bol zasvätený Sedembolestnej Panne Márii⁵⁷ (tón A) a druhý sv. Michalovi⁵⁸ (tón F). Píšťaly pre organ dodala česká firma Rieger-Kloss z Krnova. Nové zvony spolu s opraveným organom sa po prvýkrát slávnostne rozozvučali počas odpustovej slávnosti, slávanej dňa 15. septembra 1924, na sviatok Sedembolestnej Panny Márie. Ako už bolo vyššie spomenuté, z peňazí získaných z povojnovej zbierky bola v roku 1928 zrealizovaná obnova interiéru a exteriéru kostola, ktorej súčasťou bola oprava interiérových a exteriérových fasádnych omietok, obnova hygienického náteru v interiéru a fasádneho náteru v exteriéri objektu (maľbu realizoval Jozef Szmolko z Košíc spolu so svojimi synmi)⁵⁹ a vyzdobenie interiéru kostola figurálnymi a ornamentálnymi stropnými a nástennými maľbami od akademického maliara Františka Antonína Jelínka⁶⁰ (8. marec 1890 – 26. február 1977). Okrem toho sa v sledovanom roku dokúpili aj viaceré potrebné veci v rámci kostolného mobiliára (mosadzné svietniky, procesiová zástava Spolku sv. ruženca atď.)⁶¹ a v JZ časti kostolného areálu pribudla kamenná socha Sedembolestnej Panny Márie. Počas druhej svetovej vojny (1939 – 1945), v roku 1944, bola zrealizovaná obnova omietok, náteru zastrešenia ohradného múru novou drevenou šindľovou

⁵⁶ KALETOVÁ, Mária. *Epigraficko-kampanologické pamiatky vo vybraných lokalitách okresu Stará Ľubovňa*. [diplomová práca]. Prešov: IHI FF PU v Prešove, 2017, s. 52 – 53.

⁵⁷ Ide o stredne veľký zvon s tanierovou korunou, v súčasnosti zavesený na oceľovej hlave, s dolným priemerom 90 cm. Zvon je bohato zdobený po celej ploche. Ornamentálna výzdoba začína na hornom zvonom okraji, ktorý je vyzdobený visiacim akantovým ornamentom. Na plášti, v osi kyvu, je situovaný trojriadkový majuskulný nápis v slovenskom jazyku, odkazujúci na jeho donátorov:

POMOCO PETRA MILLERA
A INÝCH NAŠICH PRÍBUZNÝCH
ŽIJÚCICH V AMERIKE

Na odvrátenej osi kyvu zvonového plášťa je situovaný reliéf, znázorňujúci Pannu Máriu s dieťaťom. Reliéf obkolesuje jednoriadkový majuskulný nápis v slovenskom jazyku nasledujúceho znenia:

NA ÚCTU HROMNICEJ PREBL. PANNE MÁRII

Pod reliéfom, na prechode, sa nachádza ďalší ornament v podobe akantového vlysu a pod ním zase dve hladké plastické linky a jednoriadkový majuskulný nápis s vročením v slovenskom jazyku, odkazujúci na rok a miesto jeho uliati a jeho autorov:

ULIALI: BRATIA BUCHNEROVIA V KOŠICIACH 1924

Výzdobu zvona ukončuje pílvy motív, ktorý je prepletený akantovými listami. KALETOVÁ, Mária. *Epigraficko-kampanologické pamiatky vo vybraných lokalitách okresu Stará Ľubovňa*. [diplomová práca]. Prešov: IHI FF PU v Prešove, 2017, s. 52 – 53.

⁵⁸ Ide o stredne veľký zvon s tanierovou korunou, v súčasnosti zavesený na oceľovej hlave. Zvon je bohato zdobený po celej ploche. Ornamentálna výzdoba začína na hornom zvonom okraji, ktorý je vyzdobený visiacim akantovým ornamentom. Na plášti, v osi kyvu, je situovaný dvojriadkový majuskulný latinský nápis, odkazujúci na svätca, ktorému je zasvätený:

AD HONOREM SANCTI
MICHAELIS ARCHANGELI

Na odvrátenej strane osi kyvu zvonového plášťa je situovaný reliéf, znázorňujúci Archanjela Michala. Reliéf obkolesuje jednoriadkový latinský majuskulný nápis nasledujúceho znenia:

VIVOS VOCO DEFUNCTOS PLANGO

Pod reliéfom, na prechode, sa nachádza ďalší ornament v podobe akantového vlysu a pod ním zase dve hladké plastické linky a jednoriadkový majuskulný nápis s vročením v slovenskom jazyku, odkazujúci na rok a miesto jeho uliati a jeho autorov:

ULIALI: BRATIA BUCHNEROVIA V KOŠICIACH 1924

Výzdobu zvona ukončuje pílvy motív, ktorý je prepletený akantovými listami. KALETOVÁ, Mária. *Epigraficko-kampanologické pamiatky vo vybraných lokalitách okresu Stará Ľubovňa*. [diplomová práca]. Prešov: IHI FF PU v Prešove, 2017, s. 53.

⁵⁹ KNAP, Miroslav a kol. *Plavnica. Na rozhraní Spiša a Šariša*. Plavnica: Obecný úrad Plavnica, 2018, s. 211.

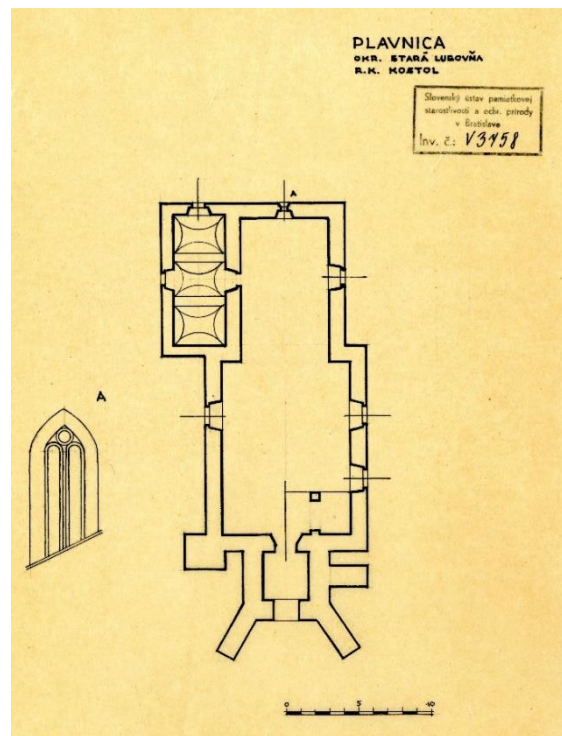
⁶⁰ *Historia domus parochiae Plavnicaensis*, s. 122.

⁶¹ *Historia domus parochiae Plavnicaensis*, s. 76.

krytinou.⁶² Po skončení druhej svetovej vojny, v roku 1948, prešiel interiér a exteriér kostola obnovou, ktorá bola hradená z milodarov miestnych veriacich. Hlavným dôvodom rekonštrukcie bola skutočnosť, že kostol bol vybudovaný z veľmi zlého materiálu, bol zvlhnutý a odpadávali z neho (hlavne v exteriéri) omietkové vrstvy. Pôvodná farba (v interiéri aj exteriéri kostola) bola zoškrabaná až po omietku a nahradená novým hygienickým interiérovým a fasádnym exteriérovým náterom. Počas obnovy došlo aj ku redukcii ornamentálnej výzdoby interiéru kostola z roku 1928, ktorá bola z dôvodu jej ľahšej údržby zjednodušená. Súčasťou rekonštrukčných prác bolo v roku 1948 aj osadenie kovových mreží na východnej strane podvežia. Zaujímavé je zdôvodnenie tohto stavebného zásahu, ktorý zachytáva farská kronika nasledovne: „*Spasiteľ už nebude viac u nás väzňom, celý deň bude k nemu prístup.*“⁶³ Obnovený kostol bol dňa 13. júna 1948 slávnostne posvätený.⁶⁴

Na začiatku druhej polovice 50. rokov 20. stor. (dňa 14. júna 1956) bol tunajší farský kostol na základe výskumu a návrhu Slovenského pamiatkového ústavu v Bratislave zaradený do zoznamu chránených umelecko-historických pamiatok Československa.⁶⁵ O jedenásť rokov neskôr, dňa 19. apríla 1967, bol na základe rozhodnutia školskej a kultúrnej komisie Okresného národného výboru v Prešove č. 25/1967 do zoznamu hnutelných pamiatok vo Východoslovenskom kraji zapísaný neskorobarokový nástenný kríž z polovice 18. stor., ktorý bol súčasťou historického mobiliáru kostola Obetovania Pána v Plavnici.⁶⁶

Prvou veľkou obnovou v priebehu druhej polovice 20. stor. prešiel farský kostol v Plavnici v roku 1970. Týkala sa tak interiéru ako aj exteriéru kostola. Jej súčasťou bola obnova elektroinštalácie (nové rozvody, výbojkové svetlá v exteriéri, halogénové svetlá v interiéri, ozvučenie kostola), vykurovania (osadené štyri nové elektrické pece), vnútorných a vonkajších omietok, liturgického priestoru vo svätyni kostola, maľby (vrátane figurálnych malieb) a podstrešia.

*Nedatované a nesignované schematické zameranie kostola v Plavnici.
Zdroj: Archív PÚ SR, nedatované (asi 50. roky 20. stor.), sign. V3758.*

⁶² LAZOR, Peter. *Dejiny farnosti Plavnica*. [diplomová práca]. Košice: RKCBF UK v Košiciach, 2003, s. 29.

⁶³ *Historia domus parochiae Plavnicaensis*, s. 117.

⁶⁴ KNAP, Miroslav a kol. *Plavnica. Na rozhraní Spiša a Šariša*. Plavnica: Obecný úrad Plavnica, 2018, s. 212.

⁶⁵ Archív KPÚ PO, f. SAÚ do r. 2002, inv. č. 814. *Rozhodnutie Poverenia kultúry č. 13.920/156 o zaradení kostola v Plavnici do zoznamu chránených umelecko-historických pamiatok*. Bratislava, 14.06.1956.

⁶⁶ Archív KPÚ PO, f. SAÚ do r. 2002, inv. č. 814. *Rozhodnutie o zápise kultúrnej pamiatky do štátneho zoznamu kultúrnych pamiatok*. Prešov, 20.06.1967.

Pri obnove fasád boli pôvodné omietky kompletne osekané až po murivo a nahradené novými vápennými, na ktoré bola následne aplikovaná brizolitová omietková vrstva a novým fasádny náter v okrovom a sivom odtieni. Súčasťou obnovy exteriéru bola aj obnova náterov plechovej krytiny striech lode, veže a svätyne kostola. Na krytinu bola aplikovaná trojitá vrstva syntetickej červenej farby. Uvedené práce realizoval Ján Seman zo Smižian. V interiéri kostola boli osekané a obnovené iba poškodené omietky a steny a stropy boli opatrené novým hygienickým vápenným náterom. Rekonštrukčné práce v interiéri objektu sa dotkli aj figurálnej výzdoby. Pôvodné figurálne maľby od akademického maliara Františka Antonína Jelínka z roku 1928 zreštauroval umelecký maliar Jozef Volner z košického výrobného družstva Remesloslužba. Okrem toho na severnej stene svätyne pribudla nástenná maľba s výjavom Poslednej večere a do nároží stropu svätyne stropné maľby zachytávajúce podobizne štyroch evanjelistov. Autorom spomenutých malieb bol akademický maliar Pavol Milkovič, ktorý rovnako, ako Jozef Volner, pracoval v košickej Remesloslužbe.

Interiér a exteriér kostola na dobovej fotografii z roku 1955.

Zdroj: Archív PÚ SR, rok 1955, neg. č. 4463-1 a 5. Autorka fotografií: H. Ruttkayová

Ako už bolo vyššie spomenuté, úpravou prešiel aj liturgický priestor svätyne s jeho inventárom, ktorý bol prispôsobený novému pokoncilovému sláveniu liturgie, prijatému na Druhom vatikánskom koncile (1962 – 1965) – vybudovanie nového obetného stola pre konanie bohoslužieb tvárou k ľudu a inštalácia novej krstiteľnice, zhotovenej Chrámovou službou Červený Kostelec.⁶⁷ Na konci 70. rokov 20. stor., v roku 1978, došlo v areáli kostola, jeho severnej časti, v priestore medzi múrom ohradným a hlavným západným vstupom do objektu, k odstráneniu starého poškodeného a osadeniu nového

⁶⁷ *Historia domus parochiae Plavnicaensis*, s. 121 – 122.

dreveného misijného kríža. Na jeseň toho istého roku pribudol nový drevený kríž (oltárny) aj do interiéru kostola. Osadený bol pred obetný stôl.⁶⁸ Výraznými premenami prešiel tu najší rímskokatolícky farský kostol aj v prvej polovici 80. rokov 20. stor. Na ich začiatku, v roku 1980, došlo v interiéri objektu ku predĺženiu empory smerom na východ (do lode), vybudovaniu nového schodiska na ňu, zriadeniu priestoru určeného na spovedanie (v západnej časti severného múru svätyne) a vybudovaniu južnej prístavby (predsiene) k lodi. Autorom projektu uvedených stavebných úprav bol Ing. arch. Marián Sitarčík. Okrem toho boli v kostole zrealizované práce na jeho odvlhčenie, vykonala sa revízia elektroinštalácie a interiér objektu bol opatrený novým hygienickým náterom. Úpravami prešiel aj kostolný areál, v rámci ktorého došlo k výsadbe ihličnanov (jedľa). O rok neskôr (1981) boli na kostole vymenené všetky okenné výplne (s výnimkou východného gotického okna svätyne) a došlo tiež k opätovnej úprave liturgického priestoru svätyne. Uprostred kňazského žišt'a bol vybudovaný vyvýšený betónový stupeň, ktorý bol následne obložený kamennou dlažbou z mramoru. Po ukončení stavebných úprav bol na novovybudovaný vyvýšený stupeň umiestnený mierne zredukovaný hlavný oltár. Oproti pôvodnému umiestneniu bol hlavný oltár posunutý viac na východ, do bezprostrednej blízkosti východného múru svätyne.

Dialľkový záber na kostol zo severu na dobovej fotografii z prvej pol. 20. stor. (po roku 1945).

Zdroj: Facebook, Plavnica – historické fotografie obce.

⁶⁸ KNAP, Miroslav a kol. *Plavnica. Na rozhraní Spiša a Šariša*. Plavnica: Obecný úrad Plavnica, 2018, s. 214.

Zredukované boli aj oltárne skrine bočných oltárov. Súčasťou obnovy bola i výmena starých drevených lavíc za nové. Podobne, ako v roku 1980, aj v roku 1981 prešiel čiastočnými úpravami i areál kostola. V jeho JZ časti boli po oboch stranách kamennej sochy Sedembolestnej Panny Márie vysadené dve tuje. V roku 1982 bola do sakristie zakúpená nová skriňa, slúžiaca na odkladanie liturgických odevov (ornátov, pluvíálov a pod.) a oblečenia pre miništrantov. Poslednou známou obnovou tunajšieho kostola, zrealizovanom v priebehu 80. rokov 20. stor., bolo napojenie kostola na obecnú kanalizáciu, zavedenie rozhlasového a telefonického spojenia medzi kostolom a farou, oprava prasknutého zvona a realizácia terénnych úprav v kostolom areáli v rozsahu vybudovania chodníka z betónovej dlažby. Uvedené činnosti boli zrealizované v priebehu rokov 1982 – 1983.⁶⁹ Koncom 80. rokov 20. stor., presnejšie dňa 1. januára 1988, bol rímskokatolícky farský kostol Obetovania Pána pre svoje pamiatkové hodnoty rozhodnutím Rady Okresného národného výboru v Starej Ľubovni č. 165/87 zo dňa 4. decembra 1987 vyhlásený za nehnuteľnú národnú kultúrnu pamiatku.⁷⁰

Na začiatku 90. rokov 20. stor., v roku 1990, pribudol do veže tunajšieho kostola nový zvon.⁷¹ O dva roky neskôr boli do kostola zakúpené nové lavice pre deti.⁷² V roku 1998 bol kostol vymaľovaný a v roku 1999 boli zreštaurované jeho dva bočné (Božské Srdce Ježišovo, Panna Mária nanebovzatá) a jeden hlavný oltár (Obetovania Pána), vrátane oltárnych obrazov Obetovania Pána, sv. Ondreja a Panny Márie kráľovnej a štyroch barokových anjelov (sochy).⁷³ Koncom 90. rokov 20. stor. sa miestna farnosť predložila zámer na rozšírenie kostola, nakoľko tento už pre potreby miestnej rímskokatolíckej cirkvi z kapacitných dôvodov nestačil. Prvý návrh, predložený v roku 1998, počítal s rozšírením objektu o dvojpodlažnú prístavbu, pristavanú ku severnému múru lode. Druhý návrh, predložený v decembri 1999, počítal s rozšírením objektu severným aj južným smerom o dvojpodlažné prístavby. Kým prvý z popisovaných variantov nezasahoval do ohradného múru, druhý počítal s jeho odstránením. Spomenutý zámer bol na základe nesúhlasných stanovísk Pamiatkového ústavu Bratislava – Regionálneho strediska Prešov zamietnutý.⁷⁴

⁶⁹ *Historia domus parochiae Plavnicaensis*, s. 132 – 134.

⁷⁰ Archív KPÚ PO, f. EL NKP, č. ÚZKP 10102. *Plaveč, Kostol rímskokatolícky*, nečíslované.

⁷¹ Ide o veľký zvon s tanierovou korunou, v súčasnosti zavesený na kovovej hlave. Zvon nemá žiadnu ornamentálnu, figurálnu ani florálnu výzdobu. Na jeho plášti sa nachádzajú dva majuskulné nápisy v českom, resp. slovenskom jazyku. Prvý, situovaný na zvonovom plášti, je nevýrazný, štvorriadkový, s vročením, uvádzajúci autorstvo a rok uliata zvona:

ULIL
JOSEF TKADLEC
HALENKOV
1990

Druhý nápis, situovaný na zvonovom okraji, je jednoriadkový, s nasledovným textom:

DEDIČSTVO OTCOV ZACHOVAJ NÁM PANE

KALETOVÁ, Mária. *Epigraficko-kampanologické pamiatky vo vybraných lokalitách okresu Stará Ľubovňa*. [diplomová práca]. Prešov: IHI FF PU v Prešove, 2017, s. 61.

⁷² KNAP, Miroslav a kol. *Plavnica. Na rozhraní Spiša a Šariša*. Plavnica: Obecný úrad Plavnica, 2018, s. 211.

⁷³ *Historia domus parochiae Plavnicaensis*, nepaginované.

⁷⁴ Archív KPÚ PO, f. SAÚ do r. 2002, inv. č. 814. *Záznam napísaný na Obecnom úrade v Plavnici dňa 16.7.1998*, Plavnica, 16.07.1998; Archív KPÚ PO, f. SAÚ do r. 2002, inv. č. 814. *Plavnica, Rímskokatolícky kostol Očisťovania Panny Márie – vyjadrenie k zamýšľanej prístavbe*, Stará Ľubovňa, 21.07.1998; Archív KPÚ PO, f. SAÚ do r. 2002, inv. č. 814. *Plavnica, rímskokatolícky kostol Očisťovania Panny Márie – vyjadrenie k zamýšľanej prístavbe*, Stará Ľubovňa, 21.03.2000.

Stavebno-historický vývoj kostola v 21. storočí (2001 – súčasnosť)

Vzhľadom k tomu, že farskému spoločenstvu v Plavnici na konci 20. stor. neprešiel zámer rozšírenia kostola, rozhodli sa problém s nedostatočnou kapacitou pôvodného sakrálného objektu vyriešiť výstavbou nového chrámu. Práce na jeho budovaní začali miestni veriaci v roku 2001 a ukončili ich o šesť rokov neskôr. V tejto súvislosti došlo v roku 2001 ku zmene zasvätenia farského kostola z Očisťovania Panny Márie na Obetovanie Pána. V roku 2006 prebehla jeho čiastočná obnova, ktorá zahŕňala opravu omietok v soklovej časti fasád a poškodených omietok vo svätyni kostola, vrátane obnovy jej hygienického náteru. Po vykonaní spomenutých úprav bola v kostole na sviatok Sedembolestnej Panny Márie – patrónky Slovenska (15. september) slávená posledná odpustová svätá omša. O rok neskôr bol v súvislosti so zmenou pôvodnej funkcie objektu na Dom nádeje do kostola zakúpený chladiaci boxu a pohrebný vozík.⁷⁵ Nateraz poslednou známou obnovou prešiel rímskokatolícky kostol Obetovania Pána v Plavnici v roku 2016, kedy bola vymenená strešná krytina na celom kostole (veža, loď, svätyňa, sakristia, sanktustník, južná predsieň, prístrešok pred západným vstupom), oplechovaní oporných pilierov (pozinkovaný falcovaný plech strihaný a ukladaný do pásov červenej farby nahradený pozinkovaným falcovaným plechom strihaným a ukladaným do pásov hnedej farby) a sanktustnínu (pozinkovaný plech nahradený medeným), bol nainštalovaný nový odkvapový systém (žľaby, zvody, kolená), vztýčil sa nový krov nad južnou predsieňou kostola a vymenili sa vonkajšie parapety okien (pozinkovaný plech červenej farby nahradený pozinkovaným plechom hnedej farby).⁷⁶ V súčasnosti prebieha v objekte architektonicko-historický výskum, vďaka ktorému bude možné verifikovať údaje o stavebno-historickom vývoji kostola, prezentované v predloženej štúdii.

Exteriér kostola na dobových fotografiách z roku 1987.

Zdroj: Archív KPÚ Prešov, rok 1987, neg. č. 32996-3. Autor fotografií: R. Kulka

⁷⁵ KNAP, Miroslav a kol. *Plavnica. Na rozhraní Spiša a Šariša*. Plavnica: Obecný úrad Plavnica, 2018, s. 214.

⁷⁶ Archív KPÚ PO, f. SAÚ od r. 2002, č. spisu KPUPO-2016/12400, r. 2016. *Plavnica, r. k. kostol – výmena strešnej krytiny*.

PRAMENE A LITERATÚRA

Archívne pramene

- Archivum Archidioecesis Cassoviensis (Arcibiskupský archív v Košiciach, AACass)
fond Visitatio Canonica (Kanonické vizitácie, KV)
- Archív Krajského pamiatkového úradu v Prešove (Archív KPÚ PO)
fond Dokumentácie (A)
fond Evidenčné listy nehnuteľných pamiatok (EL NP)
fond Spisová agenda ústavu do r. 2002 (SAÚ do r. 2002)
fond Spisová agenda úradu po r. 2002 (SAÚ po r. 2002)
- Archív Pamiatkového úradu Slovenskej republiky v Bratislave (Archív PÚ SR)
fond Schematické zamerania (V)
fond Zbierka základných výskumov (Z)
- Archív rímskokatolíckeho farského úradu Plavnica (Archív RKFÚ Plavnica)
- Historia Domus Ecclesiae ac Parochiae Plavniczensis
- Ústredný archív geodézie a kartografie v Bratislave (ÚAGaK Bratislava)
fond Pôvodný katastrálny operát (PKO)

Publikované a nepublikované pramene

- Schematismus cleri dioecesis Cassoviensis ad annum Jesu Christi 1915*. Cassoviae, 1915. 266 s.
- Schematismus venerabilis cleri administrationum apostolicarum Cassoviensis, Rosnaviensis et Satmariensis in Slovachia anno reparatae salutis 1943*. Prešov, 1943. 300 s.
- Schematismus venerabilis cleri dioeceseos Cassoviensis anno reparatae salutis 1938*. Cassoviae, 1938. 297 s.
- TÓTH, Sándor. *A Kassai Százéves Egyházmegye Történeti Névtára És Emlékkönyve 1904. I. Kötet. Abaúj – És Sárosmegye*. Kassa : Kassa Vitéz A. Ut. Nyomása, 1904. 908 s.

Literatúra

- BARDOLY, István – PLANK, Ibolya (eds.). *A „szentek fuvarosa“ : Divald Kornél felső-magyarországi topográfiája és fényképei 1900 – 1919*. Budapest: Országos Műemlékvédelmi Hivatal, 1999. 583 s. ISBN 963-7143-79-3.
- BENČKO, Ján. *Osídlenie severného Slovenska*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1985. 328 s.
- GÜNTHEROVÁ, Alžbeta (ed.). *Súpis pamiatok na Slovensku. Zväzok druhý, K – P*. Bratislava: Obzor, 1968. 582 s.
- KNAP, Miroslav a kol. *Plavnica. Na rozhraní Spiša a Šariša*. Plavnica: Obecny úrad Plavnica, 2018. 607 s. ISBN 978-80-89755-58-5.
- KROPILÁK, Miroslav – PISOŇ, Štefan (eds.). *Vlastivedný slovník obcí na Slovensku. 2. časť*. Bratislava: Veda, 1977. 520 s.
- SMETANA, Karol – SPIŠIAK, Peter – SMETANA, Marcel. *Plavnica*. Plavnica: Obecny úrad Plavnica, 1998. 32 s.
- SÜLE, Peter – ŠÜLE, Peter (eds.). *Encyklopédia miest a obcí Slovenska*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo PS-LINE, 2005. 960 s. ISBN 8-969388-8-6.

ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Šariša*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1990. 503 s. ISBN 80-85174-03-0.

ZUBKO, Peter – ŽEŇUCH, Peter. *Barkóczyho vizitácie Šarišského archidiakonátu (1749). Rímskokatolíci, gréckokatolíci a evanjelici podľa latinskej vizitácie*. Bratislava: Veda, 2017. 190 s. ISBN 978-80-89489-33-6.

Projekty a štúdie

GOČ, Marián – GOČOVÁ, Anna. *Rímskokatolícky kostol Plavnica – štúdia*. Ružomberok: Architektonický ateliér GAM, 1999. 3 s (+ 9 výkresov).

Kvalifikačné práce

KALETOVÁ, Mária. *Epigraficko-heraldické pamiatky vo vybraných rímskokatolíckych farnostiach v okrese Stará Ľubovňa*. [bakalárska práca]. Prešov: IHI FF PU v Prešove, 2015. 73 s.

KALETOVÁ, Mária. *Epigraficko-kampanologické pamiatky vo vybraných lokalitách okresu Stará Ľubovňa*. [diplomová práca]. Prešov: IHI FF PU v Prešove, 2017. 68 s.

LAZOR, Peter. *Dejiny farnosti Plavnica*. [diplomová práca]. Košice: RKCBF UK v Košiciach, 2003. 48 s.

Adresa autora:

PaedDr. ThLic. Anton LIŠKA, PhD.

Krajský pamiatkový úrad Prešov

Hlavná 115, 080 01 Prešov

email: anton.liska@pamiatky.gov.sk